

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

ספק כהן וספק גר

תיק יוחסין מס' 169-עא

נושא הדיון

האחים א' וב' נולדו בארגנטינה להורים שלא שמרו תו"מ ואח"כ חזרו בתשובה. הורי ההורים הוחזקו כיהודים כל חייהם. סמוך לבר מצוה של א' סיפר לו אחד מהקהילה היהודית במקום שאביו הוא כהן, ומאז שחזר בתשובה עלה לדוכן ולתורה ככהן. שנתיים אח"כ אמר לו מישהו אחר מאותה קהילה שאין זה נכון שהוא כהן. בכתובה של ההורים משנת תשכ"ג נכתב שהחתן הוא נסים בן ר' יעקב הכהן, והכלה היא שרה מלכה בת ר' אריה לייב הכהן שפירא. על הכתובה חתום החזן הראשי שערך את החופה ושני עדים. לעומת זאת, על המצבה של נסים בביה"ק לא נכתב שהוא כהן ולא נחרט סימן של כהונה על המצבה, מה שכן נעשה במצבה של אבי האמא ר' אריה לייב שפירא.

כעבור זמן סיפר מישהו לבנים כי אמם איננה בת ביולוגית של הוריה אלא מאומצת על ידם, ולכן היא כנראה נכריה. הם שלחו לשאול את אחות הסבתא האם השמועה נכונה, והיא ענתה שאיננה רוצה להשיב על השאלה. את האמא עצמה לא שאלו, ויתכן שהיא כלל לא יודעת מהענין. את הסבתא, אם האמא לא שאלו מפני שחששו מהתגובות שלה.

בשעתו הבנים שאלו את מרן הגר"ש אלישיב שליט"א מה עליהם לעשות, ומרן השיב להם שהם צריכים להוסיף ולברר על האמא, ובינתיים שיעברו טבילת גירות לחומרא, וינהגו באיסורי כהונה לחומרא. הבנים עברו גיור לחומרא אצל הגר"נ אייזנשטיין שליט"א, וכעת הם מבקשים לדעת האם עליהם להמשיך ולנהוג בכהונה או לא.

פסק דין

אע"פ שאסורים באיסורי כהונה מספק, מ"מ אין להם לעלות לדוכן ולתורה ככהנים.

(-) טוביה גולדשמידט

(-) נחום אייזנשטיין

(-) אברהם דוב לוין, אב"ד

השאלות לדיון

א. ספק מחמת חוסר ידיעה.

ב. האם חוששין לכהונה עפ"י שטר כתובה.

תשובה

א. כתב בחידושי הרשב"א נדה נו ב דאם הוא אינו בקי אין זה ספק צדדצנן אלא ספק הבא לו ממיעוט ידיעתו, וכ"כ בתוה"ב צדיני כתמים צ"י ש"ד (דף כא סוף ע"א מדפי הספר) דספק הבא לה ממיעוט ההיכירה אין זה ספק, שאם זה אינו בקי ומכיר אחר יכיר. וצדק הבית שס: כל היכא דאפשר למיקם עלה דמילתא לא אמרינן ספק דרצנן לקולא. וכן פסק בשו"ע יו"ד סי' לח סעי' ג לפי הט"ז והש"ך שס.

וכ"כ הנתה"מ סי' מט ס"ק ה ותו"ג סי' קכב ס"ק ב (הוצא צפת"ש שס ס"ק ה) דספק שהוא רק ספק לחכס שבעיר שאין הספק כולל כל הדור, הוי ספק חסרון ידיעה, דאם הוא ספק לזה אפשר לחכס גדול ממנו לא יהיה ספק כלל, וספק חסרון ידיעה לא מיקרי ספק. וכ"כ בצ"ח היטב אבהע"ז סי' יז ס"ק נא, וציאור הלכה למ"צ ריש סי' רסא. ועיי' משל"מ טו"כ סוף פט"ו שאם היה צידו לצרר ולא צירר איתרע מילתא ולא חשיב ספק, ובעין ילחק אבהע"ז ח"א סי' כז אות נה הביא ראיה לזה מגמ' צ"מ פג א דצמקום שיס ראיה יציא ראיה ויפטר. ועיי' שבט הלוי ח"ה סי' קי אות ה.

ב. בר"ן כתובות כד ב (דף י ע"ב מדפי הרי"ף) כתב בשם הרא"ה, דהא דמספקא לן אם מעלין משטרות ליוחסין או אין מעלין, אמנה שבשטר קמסהדי או דלמא אכולה מילתא קא מסהדי, הוא דוקא בלישנא דידיה, שהלוא כתב אני פלוני הכהן לויתי מנה מפלוני, והעדים חותמים על השטר, אבל בלישנא דסהדי שנכתב בלשון העדים פלוני הכהן לזה מנה מפלוני, ודאי מהימני, וכ"כ דעת הרשב"א, בשו"ת ח"ב סי' שנב, אבל הרמב"ם אסו"ב פ"כ ה"ט כתב דאפ"י בלשון עדים מספקא לן, וטעמא דמילתא לפי שאפשר שהסופרים סומכים על שמות בני אדם כפי שהם מוחזקים בעיר, וכיון דחזו ליה דאוכל בתרומה וקורין אותו כהן אינהו נמי קרו ליה הכי. עכ"ד הר"ן. וגם הריטב"א כתובות שס כתב כדעת הרא"ה. ועיי' ש"ך חו"מ סי' מט ס"ק טו וקלוה"ח ס"ק ז ותורת גיטין כד ב שהוכיחו שדעת תוס' כדעת הרמב"ם, ועיי' חזו"א אבהע"ז סי' ב אות יא.

ובהפלאה כתובות שס דייק מלשון התוס' דכתב "אני פלוני כהן" אמאי לא קאמר דכתב בשטר אני פלוני בן פלוני הכהן, וכתב ההפלאה דאם כתוב בשטר שמו ושם אצ"ו וכתוב "הכהן" אחר שם אצ"ו, ודאי דאין מעלין לכו"ע ליחוסין משום די"ל דכהן קאי על שם אצ"ו, כמש"כ בחו"מ סי' מט סעי' ז לענין כתיבת נר"ו

ושלי"ט, ואכתי י"ל שמא אמו היתה חללה. והוצאו דבריו צעונג יו"ט ק"י קנז. וכ"כ נחלת שצעה ס"י מה אוח כג צס מהר"ס מינץ.

לפי"ו צכתובה שכתוב בה שהחתן הוא פלוני בן פלוני הכהן, והכלה היא פלונית בת פלוני הכהן, אף שהוא לישראל דמהדי, ולדעת הרא"ה והרשב"א והריטב"א ודאי מהימני ומעלין ממנו ליוחסין, מ"מ יש לפרש "הכהן" על אביו של החתן ואביה של הכלה, ולא על החתן עצמו, ואין ראיה מזה שהחתן עצמו גם הוא כהן כשר, וכמו שכתב ההפלאה.

והנה צלשון העדים שלדעת הרא"ה ודעימיה שמעלין ממנו ליוחסין, כתב הריטב"א כתובות שס שאע"פ שזו עדות מפי כתבס, מ"מ כיון שנכתבה אגב גררא מועילה לענין יוחסין כמו עדים המסיחים לפי תומם. ועיי קלוה"ח ס"י כח ס"ק ו שכיון שכל המשפחות בחזקת כשרות הן, ומעיקר הדין ע"א נאמן באיסורין, אלא שעשו מעלה ביוחסין להצריך שני עדים, בזה הקילו להכשיר עדות בכתב. אמנם החזו"א הנ"ל שס כתב שאין זה מתורת עדות, שהרי זה מפי כתבס, אלא שאם דרך העדים לדקדק בדבר שהוא כהן קודם שיחתמו על השטר, יש לסמוך על כך ולהעלותו לכהונה, כמו מי שהיה חתום בערכי הישנה של לפורי שמחזיקים אותו למיוחס.

אברהם דוב לויין.

ב

עיי ר"מ שהציא הגאב"ד שליט"א אסו"צ פ"כ ה"ט שכתב בהמשך דבריו: צד"א לענין ייחוס, אצל לחזקה שיהיה בחזקת כהן ככהני זמן הזה ולאכול בתרומה וחלה של דברי סופרים ובשאר קדשי הגבול, מעלין מן השטרות ועפ"י ע"א ומנשיאת כפים ומקריאה בתורה ראשון.

וכ"כ הש"ך ס"י מט במסקנא שמכנין על עדות שצטר שמטהדי אכולה מילתא.

וכ"ש צניד"ד שמדובר בשטר כתובה שנערך כדין ע"י חזן הקהילה שהיה אחראי על הסידור קדושין במקום, והמנהג הוא שהרב המסדר בודק את השמות והפרטים לפני עריכת הכתובה. ילויין שהכתובה נכתבה צדקדוק שכתב את יחוס החתן והכלה אחר שס האב (ומה שכתב המכונה על שם המשפחה, הרבה נהגו אז לקרוא את שם המשפחה ע"ש מכונה. ונמלא צידי מכתב הסכמה משנת תרס"ד מהגאון שר התורה הרב הראשי לשיקאגו ר' יעקב דוד רידצ"ו שכתב לר' יהודא אליעזר צ"ר יצחק אייזיק "המכונה אגידסטער). לכן אין ספק ששטר כתובה הזה נכתב צדקדוק ויש לסמוך עליו להעלות לדוכן ולנשיאות כפים.

וכן אמר לי מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, היום כב אלול תשע"א, שצעלי תשובה שאין להם חזקת כהונה יכולים לסמוך על שטר הכתובה שהוא כהן, למרות שהיה מישהו - לא ידוע מיהו - שאמר לו שאינו כהן. וצניד"ד שאפשר להחזיק את אביהם של המצקשים לכהן על סמך הכתובה, וכיון שיש ספק אם האמא יהודיה, ע"כ יש להחמיר עליו באיסורי כהונה מספק, והצנים לריכים גיור מספק, ומאידך להחמיר

עליהם צאיסורי כהונה, אך אין להם לעלות לדוכן ולתורה ככהנים, צפרט שמדובר בספק של חסרון ידיעה ואפשר לצרר למרות אי הנעימות הכרוכה בזה.

נחום אייזנשטיין.

ג

לפי מה שמתברר, "החזן הראשי" שחתום על הכתובה כמסדר קידושין, לא היה שומר תו"מ, ויתכן שהוא רק חתם אבל מישהו אחר מילא את הפרטים בכתובה. ומ"מ להלכה י"ל שאין בכתובה כדי ליצור ספק (שהרי איננה מקויימת), בנוסף לפפיקות האם הסבתא והאמא לא היו פסולי כהונה כשנישאו, והאם האמא הייתה מאומלת.

טוביה גולדשמידט.